

De 10 vigtigste produktionsmæssige risikofaktorer ved svineproduktion

Dette er en tjekliste vedrørende de 10 vigtigste produktionsmæssige risikofaktorer ved svineproduktion, som konsulenter kan anvende i deres rådgivning af svineproducenter.

Det understreges at listen langt fra er udtømmende, men snarere bør betragtes som et idékatalog, hvorfra der kan hentes inspiration til en struktureret risikorådgivning vedr. produktionsmæssige forhold.^[1] Uanset hvad der går galt, så er det vigtigt at man opdager det og får gjort noget hurtigst muligt for at reducere tab mest muligt. Bedst er det at være på forkant med at passe produktionen så tab undgås. "Rettidigt omhu".

Risikofaktorerne er opstillet i prioriteret rækkefølge efter hvor vigtige de er med hensyn til en samlet vurdering af sandsynlighed og konsekvens. De risikofaktorer der er angivet med "Akut" skal der tages hånd om med det samme.

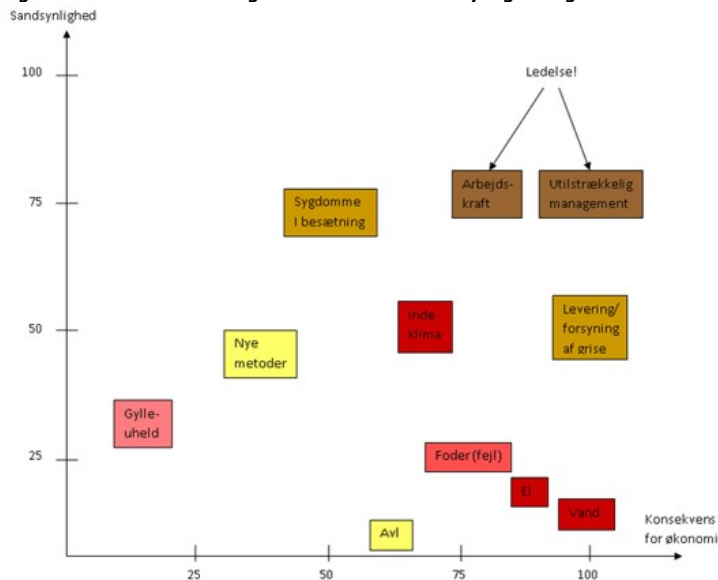
1. [Utilstrækkelig styring og management i stalden.](#)
2. [Arbejdskraftrelaterede risici.](#)
3. [Forsyning/levering af grise.](#)
4. [Sygdomme i besætningen.](#)
5. [Indeklima. \(I grelle tilfælde: Akut!\)](#)
6. [Foder og vand \(fejl\). \(Akut!\)](#)
7. [Elforsyning. \(Akut!\)](#)
8. [Indførelse af nye metoder, teknologi eller produkter.](#)
9. [Gyllehåndtering. \(Akut!\)](#)
10. [Avlsmæssige risici \(for smågrise- og integrerede producenter\).](#)

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Figur 1. Produktionsmæssige risikofaktoreres sandsynlighed og konsekvens for økonomi

For at give et overblik over risikofaktorerens betydning er de 10 risikofaktorer vist i ovenstående figur 1, hvor "Konsekvens for økonomi" er vist ud af x-aksen og "Sandsynlighed" er vist op ad y-aksen.^[2] Faktorerne har større betydning jo højere sandsynlighed og konsekvens de har, således er faktorerne vist med en mørkere farve desto vigtigere de er. De fire faktorer med rød baggrundsfarve indikerer at såfremt risikoen bliver udløst, kræver det akut handling, da grise f.eks. ikke kan klare sig ret længe uden adgang til vand. De øvrige faktorer, vist med gul/brun baggrund er ikke akutte, men stadig vigtige at tage hånd om. Det bemærkes i øvrigt at gylle samt foder og vand hver er delt op i to pga. forskelle i sandsynlighed/konsekvens/akuthed, således at der i alt er 12 "kasser" i figuren.

1. Utilstrækkelig styring og management i stalden

Sandsynlighed for problemer her: **Stor**. Konsekvens for økonomi: **Meget stor**.

Styring og management generelt:

- IT værktøjer (Agrosoft, DLBR SvineIT).
- Manualer fra VSP: Løbmanagement, Drægtighedsmanagement, Farestaldsmanagement, Poltmanagement, Vådfodermanagement, Vækstmanagement, Saneringsmanagement m.fl.
- Uddannelse/efteruddannelse/opdatering af viden for både ejer og medarbejdere.
- Egenkontrol med dyrevelfærd er et lovkrav og omfatter områderne:

- Plan over ansvarsområder (branchekodens bilag 1 + 15).
- Optegnelser over medicinsk behandling (branchekodens bilag 1, 8, 11, 12, 13 + 14).
- Optegnelser over døde dyr (branchekodens bilag 1, 7, 14 + 15).
- Logliste over check af alarmanlæg (branchekodens bilag 6).
- Dokumentation ved halekupering (branchekodens bilag 9 + 13).

VI. Dokumentation ved tandslibning (branchekodens bilag 10).

Arbejdsorganisering:

- Ugeplaner med klar ansvarsfordeling.
- Planer for ad hoc opgaver som vedligeholdelse og rengøring af foderanlæg, gylleudpumpning mv.
- Weekendplaner med faste rutiner, udveksling af information både fredag og mandag.
- Samarbejdspartnere: Man kan have aftaler med eksterne om at de udfører arbejdsopgaver for bedriften. Det kan både være en permanent samarbejdsaftale, en tidsbegrænset aftale eller vikarhjælp.
- Nødplaner: Man ved hvad man skal gøre og hvem man skal tilkalde i tilfælde af nødsituationer (eksempelvis ved akutte problemer).

Fodermanagement:

- Foderkvalitet i orden?
- Foderstrategi: Kan fodersammensætningen forbedres?
- Er fodringssystemet ernæringsmæssigt og økonomisk optimalt, nogenlunde, eller inefficiant?

2. Arbejdskraftrelaterede risici

Sandsynlighed for problemer her: **Stor**. Konsekvens for økonomi: **Stor**.

- Know how: Den enkelte medarbejder/ejer besidder den nødvendige praktiske viden om hvordan man udfører de arbejdsopgaver man skal varetage.
- Man har foretaget APV.
- Man kender relevante regler (eksempelvis regler for sygedagpenge).

Generelt, vedrørende de opgaver der **skal** løses, ved sygdom, sygemeldinger, barsel, opsigelser:

- Omorganisering af opgaver med eksisterende medarbejder.
- Vikar, tidsbegrænset stilling - midlertidig løsning.
- Nyansættelse - permanent løsning.
- Overbelastning/stress? (Afhjælpe medarbejderens arbejdsbyrde, psykisk arbejdsmiljø, give medarbejderen fri).
- Medarbejder med arbejdsskade? (Alt afhængig af skadens alvor og hvilken slags skade: Sørge for at medarbejderen passer det arbejde han/hun kan klare eller sygemelding. Finde ud af om årsagen til arbejdsskaden bør resultere i ændringer på arbejdspladsen, så risikoen for nye arbejdsskader mindskes).

3. Forsyning/levering af grise

Sandsynlighed for problemer her: **Middel**. Konsekvens for økonomi: **Meget stor**.

- Forsyningsikkerhed mht. forsyning/levering af smågrise (Pulje/kontrakter)?
- DANISH Produktstandard: Et kvalitetsstempel på, at forholdene i besætningen lever op til dansk lovgivning og branchens egne krav.
- Leveringsikkerhed mht. levering af slagtesvin (Slagteristrejke)?
- Kvaliteten af grisene (Sundhed/tilvækstpotentiale)?
- Kontraktbrud?

Mulige løsninger: Send svinekonsulent ind, lav bindende/forpligtende kontrakter med lang varighed. Alternativt, hvis man ikke kan komme af med sine grise til en aftager eller slagteriet, lej tomme bygninger/stalde til at have grise i som en midlertidig løsning.

4. Sygdomme i besætningen

Sandsynlighed for problemer her: **Stor**. Konsekvens for økonomi: **Middel**.

Der hersker ikke blandt praktiserende dyrlæger, konsensus om den økonomiske betydning af svinesygdommene. Det er svært at opgøre betydningen af de enkelte sygdomme, da problemerne ofte ses når de optræder på samme tid, f.eks. PRRS og AP2. Hver for sig kan de være harmløse, men i kombination meget giftige.

Følgende er der dog udbredt enighed om:

1. Virussygdomme: Virussygdomme (PRRS, Influenza og PCV2) virker komplicerende på alle andre sygdomme. Når de er til stede har de derfor altid en moderat til stor økonomisk betydning for produktionen. Alt fokus set ud fra et økonomisk synspunkt, er derfor at forebygge virussygdomme. Dette gøres primært ved, at lave karantænestald til vaccination af polte, og mulighed for holddrift i alle staldafsnit. Besætninger uden virussygdomme har ofte kun få eller periodiske problemer med ondartet lungesygdom og Mycoplasma.
2. AP2 og andre typer ondartet lungesygdom: Giver voldsom klinik ved nysmitte. Når besætningen er kronisk inficeret mærkes der kun lidt til sygdommen.
3. Mycoplasma, er et spørgsmål om vaccination. Kan pt. gøres for 2,5 kr. pr. gris.
4. PCV2, er et spørgsmål om vaccination. Dyrt, pt. 8 - 9 kr. pr. gris.
5. Ødemsygdom er meget kostbar i de besætninger der rammes.
6. Lawsonia: Ved rettidig behandling kan det behandles for 1 kr. i antibiotika.
7. Fravænningsdiarree: Har kun meget lille betydning. Zink + godt foder gør meget.

Konklusion: For at forbedre økonomi og sundhed permanent på besætningsniveau skal PRRS og Influenza elimineres fra besætningen. Det er den korteste vej til en bedre sundhed.

Med hensyn til brugen af antibiotika, arbejdes der ud fra devisen: "Så lidt antibiotika som muligt, men så meget som nødvendigt." Der henvises til VSP's [Manual om god antibiotikapraksis](#).

5. Indeklima

Sandsynlighed for problemer her: **Middel**. Konsekvens for økonomi: **Stor**. I grelle tilfælde er problemet **akut**.

- Er der den rette temperatur for pøtgrise, smågrise, slagtesvin og søer? (Varmetilførsel så der ikke bliver for koldt. Udluftning/nekøling/overbrusning så der ikke bliver for varmt).
- Er der tilstrækkelig med udluftning/ventilation så dyrene får frisk luft, men samtidig ikke står i træk?

6. Foder og vand (fejl)

Foder (fejl): Sandsynlighed for problemer her: **Lille**. Konsekvens for økonomi: **Stor**. Problemet er **akut**.

Vand: Sandsynlighed for problemer her: **Meget lille**. Konsekvens for økonomi: **Meget stor**. Problemet er **akut**.

- Hvordan er forsyningssikkerheden mht. foder og vand ved f.eks. teknisk nedbrud?
- Er foderet dårligt/fordærvet?
- Er blandedanlægget indstillet korrekt?
- Er vandet friskt/rent?
- Er der tryk nok på alle vandventiler?
- Er der adgang til drikkevand i tilfælde af eksempelvis forurening i lokal boring?

7. Elforsyning

Sandsynlighed for problemer her: **Meget lille**. Konsekvens for økonomi: **Meget stor**. Problemet er **akut**.

I alle stalde med mekanisk ventilationsanlæg er der krav om alarmanlæg og nødventilation.

Alarmanlæg skal som minimum afgive alarmen lokalt. I tilfælde af strømsvigt vil anlægget afgive alarm pga. temperaturstigning i staldene som følge af ventilationssvigt. De fleste alarmanlæg overvåger også elforsyningen. Derved er elforsyningen dækket af lokalt på ejendommen hvis der er en mand i nærheden af stalden. Yderligere uddybning kan findes på www.vsp.lf.dk vedr. alarmanlæg.

8. Indførelse af nye metoder, teknologi eller produkter

Sandsynlighed for problemer her: **Middel**. Konsekvens for økonomi: **Under middel**.

Indførelse af nye metoder, teknologi eller produkter kan indebære en risiko for produktionsmæssig nedgang eller produktionsstop, samt behov for at tilkalde fagfolk til reparationer mv.

Det er i øvrigt mere sikkert at indføre nye metoder der er gennemtestet af andre før én selv.

Det er værd at bemærke, at de produktionsfaciliteter man anvender, dvs. bygninger, inventar, (maskiner) m.fl., på den anden side heller ikke må være forældede.

9. Gyllehåndtering

Gylleuheld: Sandsynlighed for problemer her: **Lille**. Konsekvens for økonomi: **Meget lille**. Problemet er **akut**.

Et gødningssystem skal være funktionssikkert. Systemet til håndtering af gødning/urin, dybstrøelse eller gylle skal kunne indpasses i den enkelte stald.

Håndteringen skal ske på en sådan måde, at fordampning af skadelige gødnings-/gyllegasser til stalddrum er mindst muligt. Der må ikke forekomme falsk luftindtag via gødningssystemet. I gyllesystemer, hvor gyllen henstår i længere tid, dannes der svovlbrinte under iltfrie forhold. Svovlbrinte er i høje koncentrationer dødelig. Risiko for forgiftning med svovlbrinte er størst, når gyllen sættes i bevægelse bl.a. ved pumpning og omrøring. Gyllen skal derfor håndteres på en sådan måde, at frigivelse af svovlbrinte er mindst mulig i stalden.

- Fungerer gyllesystemet som det skal (Stald og gylletank/alarmer)?
- Anvendes der pumpe skal alarmer virke og efterses regelmæssigt.

10. Avlsmæssige risici (for smågrise- og integrerede producenter)

Sandsynlighed for problemer her: **Meget lille**. Konsekvens for økonomi: **Over middel**.

- Er kvaliteten af indkøbt avlsmateriale god nok?
- Avlsstrategi? (Kernebesætning, zigzag-strategi, indkøbte sopolte, egen KS).

[1] Det bemærkes at produktionsmæssige risici er et af fem risikoområder, hvor de øvrige er: Markedsmæssige risici, finansielle risici, menneskelige risici samt omverdens risici. Således omhandler risikofaktorerne nævnt her eksempelvis ikke foderprisen eller prisen på svinekød, da disse hører til i kategorien markedsmæssige risici.

[2] Man kan ændre i figuren ved først at markere et element i figuren, eksempelvis en tekstboks, dernæst trykker man på "Formater" under menuen "Tekstboksværktøjer". Her vælges "Grupper" => "Opdel gruppe", så klikker man på den tekstboks man ønsker at flytte, tager fat i kanten (firepilstegn) og flytter figuren mens man holder venstre museknap inde. Når man er tilfreds med placeringen vælges "Omgrupper" så figuren bliver én samlet figur igen.